

ВПЛИВ СОРТОВИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ НА ФОРМУВАННЯ КІЛЬКІСНИХ ОЗНАК ПШЕНИЦІ ЯРОЇ

*Невдах К.В.,
здобувач СВО «Магістр»
факультету агротехнологій та екології*

*Науковий керівник –
Баган А.В., кандидат сільськогосподарських наук, доцент*

Зернові культури – основа всього сільськогосподарського виробництва. Майже в всіх країнах світу найбільші площі знаходяться під зерновими культурами, важливою з яких є пшениця озима та яра. Її значення для сільського господарства зумовлене цілим рядом факторів, які мають значний вплив на продуктивність даної культури.

У світовому зерновому господарстві спостерігається тенденція до збільшення виробництва продовольчого зерна, насамперед пшениці. Пшениця яра, подібно до озимої, належить до числа найважливіших продовольчих культур, яка за посівними площами та валовим збором цінного та високоякісного зерна у світовому землеробстві займає одне з перших місць серед зернової групи культур.

У сучасних умовах досить різко зростають вимоги до сортів пшениці ярої, особливо до їхньої рентабельності, рівень якої залежить, в першу чергу, від урожайності. Задовольнити вимоги виробництва можливо шляхом вивчення впливу сортових властивостей на рівень формування урожайності та якості зерна в умовах господарства.

Ґрунтові, погодно-метеорологічні умови Полтавщини в переважній більшості років сприятливі для росту, розвитку і високої продуктивності посівів пшениці ярої. Тому саме під цю культуру відводяться максимальні посівні площі – майже четверту частину орних земель.

Тому у зв'язку із змінами клімату в останні десятиріччя особливо актуальним є створення сортів пшениці ярої з широким адаптивним потенціалом, які здатні формувати високі і сталі врожаї зерна [1].

У цілому сорту, як носію багатьох корисних біологічних і господарських властивостей і ознак, належить важлива роль в системі розвитку ринкових відносин та підвищення ефективності землеробства. А щоб це прискорити, його треба вивчати шляхом сортовипробування в різних умовах вирощування.

Створення сортів з широкою екологічною адаптивністю є одним з важливих напрямів сучасної селекційної роботи. Але й цей напрям в селекції має низьку ефективність, перш за все, через відсутність ознак для добору на перших етапах селекційного процесу. Існуючі методики оцінки екологічної пластичності сортів пшениці базуються на урожайності зерна під час випробування набору сортів чи ліній за кілька контрастних років, або ж вивчення їх у місцях з різними ґрунтово-кліматичними умовами.

Урожайний потенціал є спадковим фактором, що залежить від комплексу генетичних і екологічних умов, тому його важко визначити і класифікувати. Тому роль окремих елементів і їх взаємодію необхідно вивчати ширше.

Одним із важливих елементів продуктивності, що має високу спадковість, є кількість зерен в колосі. Деякі автори відмічають велику кореляційну залежність між числом зерен в колосі і врожайністю.

Маса зерна з колоса безпосередньо характеризує продуктивність колоса і рослини в цілому. Деякі автори свідчать, що між масою колоса і врожайністю існує позитивна кореляційна залежність. В їх дослідженнях з підвищенням маси колосу поступово збільшувалось число зерен в ньому.

Важливим елементом продуктивності у пшениці ярої є також маса 1000 зерен, яка тісно взаємозв'язана із урожайністю [4].

Сорти пшениці ярої відрізняються також за фізичними, хімічними і хлібопекарськими якостями зерна. Дуже сильний вплив на хімічний склад зерна і хлібопекарські властивості мають кліматичні, ґрунтові та інші фактори зовнішнього середовища.

Якість зерна сильно залежить також від продуктивності рослин навіть в одного і того сорту, тому її необхідно розцінювати конкретно, з урахуванням генотипу, умов вирощування і величини урожаю.

Значення вмісту білка в оцінці технологічних властивостей зерна є важливим для спеціалістів. Вміст білка в зерні залежить від температури повітря, забезпечення вологою, елементами живлення, особливо азоту в період вегетації рослин.

Однією з найважливіших характеристик якості зерна пшениці є вміст клейковини та її якість. На вміст клейковини в зерні впливають погодні умови і елементи живлення, а від якості – залежить хлібопекарська оцінка сорту [2, 3].

Отже, в останні роки у зв'язку із змінами клімату, особливо актуальним є створення сортів з широким адаптивним потенціалом, які здатні формувати сталі врожаї з високою якістю зерна.

Список використаних джерел:

1. Голік В. С. Результати досліджень з селекції ярої м'якої та твердої пшениці / В. С. Голік, О. В. Голік // Селекція польових культур : зб. наук. пр. / ІР ім. В.Я. Юр'єва УААН. – Х., 2008. – С. 126-150.

2. Жемела Г. П. Технологія зберігання та переробки продукції рослинництва: Навчальний посібник. / Г. П. Жемела, В. І. Шемавн'юв, М. М. Маренич, О. М. Олексюк. – Дніпропетровськ, 2005. – 248 с.

3. Панченко І. А. Генетичні джерела хлібопекарських якостей ярої м'якої пшениці / І. А. Панченко // Зб. Наук. Пр. СГП– 2004. – Вип. 5. – С. 184–195.

4. Рибалка О. І. Оцінка якості зерна пшениці на ранніх етапах селекції / О. І. Рибалка, М. В. Червоніс, М. А. Литвиненко. // Вісник аграрної науки. – 2009. - №1. – С. 70-72.
